Puolustusministeriö
Försvarsministeriet
Ministry of Defence

Vastine

Hallintopoliittinen osasto
Lainvalmistelu- ja oikeusyksikkö
Vanhempi hallitussihteeri Kosti Honkanen

14.11.2022

Eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunnalle

HE 221/2022 vp.

Hallituksen esitys eduskunnalle sotilasajoneuvolaiksi ja laiksi tieliikennelain muuttamisesta

1. Sotilasajoneuvolaki

Eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunnalle sotilasajoneuvolaki esityksessä annetut lausunnot olivat pääosin esitystä kannattavia. Muutamia tarkentavia huomioita esitettiin.

Patria Oyj:n lausunto

Patria toteaa lausunnossaan, että Patrian hallinnassa olevat ja omistamat, sotilaalliseen käyttöön tarkoitetuiksi suunniteltavat, testattavat tai valmistettavat ajoneuvot eivät ole sotilasajoneuvoja, koska niitä ei ole merkitty sotilasajoneuvorekisteriin.

Patria nostaa lausunnossaan esiin myös Euroopan unionin sääntelyn panssariajoneuvon määritelmän.

Puolustusministeriö katsoo, että sotilasajoneuvoja koskevaa sääntelyä on tarkoituksenmukaista soveltaa ainoastaan Puolustusvoimien hallinnoimiin sotilasajoneuvoihin. Tämän voidaan katsoa olevan perusteltua myös liikenneturvallisuuden kannalta, sillä ainoastaan Puolustusvoimissa on erityisosaamista sotilasajoneuvojen käyttämiseen ja niiden käyttämisen kouluttamiseen.

Sotilasajoneuvojen luokitus määritellään erikseen puolustusministeriön asetuksessa ja tarkemmasta alaluokituksesta pääesikunnan teknillinen tarkastusosasto voi antaa tarkempia määräyksiä. Näiden kautta määrittyy sotilasajoneuvojen tekniset ominaisuudet. Sotilasajoneuvojen teknisten ominaisuuksien voidaan katsoa poikkeavan siinä määrin, että luokittelu ei ole mahdollista ajoneuvolain puitteissa. Jos Puolustusvoimien ajoneuvo vastaa teknisiltä ominaisuuksiltaan ajoneuvolain vaatimuksia, ajoneuvoon sovellettaisiin ajoneuvolakia.

Sotilasajoneuvojen hankinnan osalta todettakoon, että lähtökohtaisesti sotilasajoneuvoja ei hankita tavallisen ajoneuvon hankintamenettelyssä, vaan hankinnat ovat suunnitelmallisia, edellyttävät tarkkoja teknisiä spesifikaatioita eikä hankinta käytännössä koskaan koske ainoastaan yhtä ajoneuvoa. Tarvittaessa sotilasajoneuvojen kehitystyöhön osallistutaan Puolustusvoimien puolelta vahvasti. Tekniset spesifikaatiot määrittyvät esitetyn lain sekä sen nojalla annettujen puolustusministeriön asetuksen ja teknillisen tarkastusosaston määräysten perusteella. Lisäksi on huomioitava kansainväliset sotilasstandardit.

Euroopan unionin sääntelyn osalta todettakoon, että Euroopan unionilla ei ole toimivaltaa maanpuolustuksen alalla. Tässä yhteydessä todettakoon, että sotilasajoneuvoissa oleva panssarointi poikkeaa siitä, mitä autojen ja niiden perävaunujen puiteasetuksessa todetaan.

Puolustusministeriön näkemyksen mukaan se, että laitetta ei ole tarkoituksen mukaista luokitella sotilasajoneuvoksi ennen kuin se on Puolustusvoimien omistuksessa, ei estä uuden tyyppisten ajoneuvojen suunnittelua ja kehittämistä. Puolustusministeriön näkemyksen mukaan esitetyllä sotilasajoneuvolailla ei pitäisi olla vaikutuksia testaus- tai kehitystoimintaan, joita voidaan suorittaa suljetuilla testausalueilla tai tarpeen mukaan Puolustusvoimien hallinnassa olevilla alueilla.

Puolustusministeriö kannattaa Patrian esittämää muutosta ajoneuvolain 120 §:ään, minkä voidaan katsoa takaavan teollisille toimijoille riittävät toimintamahdollisuudet ja tätä kautta myös parantaa sotilasajoneuvojen hankinnan tehokkuuden kannalta olennaista kilpailuasetelmaa markkinoilla.

Puolustushallinto tulee osallistamaan asetusten ja määräysten laadinnassa eri toimijoita, kuten muissakin hankkeissaan.

Oy Sisu Auto Ab:n lausunto

Oy Sisu Auto Ab nostaa esiin lausunnossaan, että yrityksen valmistamat ajoneuvot ovat myös käytettävissä muiden viranomaisten toiminnassa.

Puolustusministeriö toteaa, että jotta ajoneuvo olisi määriteltävissä sotilasajoneuvoksi, sen tulee poiketa teknisiltä ominaisuuksiltaan siitä, mitä ajoneuvolaissa säädetään.

Tarkemmat teknisten määritteet tulevat esitetyn sotilasajoneuvolain asetustenantovaltuuksien ja määräystenantovaltuuksien kautta.

Tilanne voi olla myös se, että Puolustusvoimien ajoneuvo rekisteröidään liikenneasioiden rekisteriin, jos ajoneuvon teknisissä ominaisuuksissa ei ole ajoneuvolain vaatimuksista poikkeavia ominaisuuksia.

Käsiteltävänä olevassa esityksessä ei ole esitetty muutettavaksi ajoneuvolain tai tieliikennelain osalta yksittäishyväksyntää tai tyyppihyväksyntämenettelyä koskevia muutoksia. Esityksessä sotilasajoneuvolaiksi esitettään uutta Puolustusvoimien tyyppihyväksyntämenettelyä, jossa voidaan lukea hyväksi ajoneuvolain mukainen yksittäishyväksyntä tai tyyppihyväksyntä.

Oy Sisu Auto Ab toteaa lausunnossaan, että myös vastaisuudessa tulisi olla mahdollista rekisteröidä ajoneuvo myös muualle kuin sotilasajoneuvorekisteriin.

Puolustusministeriö käsityksen mukaan sotilasajoneuvolakiesitys ei estä Oy Sisu Ab:n valmistamien ajoneuvojen rekisteröintiä tieliikennekäyttöön myös muissa EU-valtioissa. Sotilasajoneuvolaissa on kyse kansallisesta ratkaisusta.

Puolustusministeriö haluaa korostaa, että jos Puolustusvoimien ajoneuvossa ei ole sinänsä mitään poikkeavaa, se rekisteröidään liikenneasioiden rekisteriin, kuten normaalitkin ajoneuvot. Jos kyse on sotilasajoneuvosta, eli siinä on teknisiä ominaisuuksia, jotka eivät vastaa ajoneuvolain sääntelemiä ajoneuvoja, ajoneuvo rekisteröidään sotilasajoneuvorekisteriin. On myös mahdollista, että sotilasajoneuvosta poistetaan poikkeavat tekniset ominaisuudet, jonka myötä ajoneuvo voidaan esimerkiksi myydä eteenpäin ja rekisteröidä liikenneasioiden rekisteriin.

2. Tieliikennelaki

Väistämisvelvollisuus

Liikenne- ja viestintäministeriö kiinnittää huomioon hallituksen esityksessä esitettyyn tieliikennelain 10 §:n muutokseen. Liikenne- ja viestintäministeriö katsoo, että muutos on tarpeeton siksi, että esitetyssä sotilasajoneuvolain 12 §:ssä säädetään jo siitä, että Puolustusvoimien hälytysajoneuvoihin sovelletaan sitä, mitä tieliikennelaissa säädetään hälytysajoneuvoista.

Puolustusministeriö yhtyy tältä osin liikenne- ja viestintäministeriön esittämään, mutta ei voi kannattaa muutoksen poistamista siltä osin, että esitetystä pykälästä poistettaisiin Puolustusvoimien veätmä saattue.

Saattueen vetäminen

Liikenne- ja viestintäministeriö kiinnittää huomiota siihen, että Puolustusvoimien henkilösuojaustehtävässä Puolustusvoimien ajoneuvon vetämässä saattueessa olevan ajoneuvon kuljettajan ei tulisi voida poiketa tieliikennesäännöistä. Lisäksi liikenne- ja viestintäministeriö katsoo, että Puolustusvoimien ajoneuvolla ei tulisi voida vetää saattuetta.

Puolustusministeriö katsoo, että Puolustusvoimien ajoneuvolla voidaan jo nykyisin vetää saattuetta siinä missä muutkin ajoneuvot, kuten hautasaattueet. Toki tällöin ei ole oikeutta poiketa liikennesäännöistä.

Puolustusvoimien henkilösuojaustehtävistä säädettiin omat toimivaltuudet puolustusvoimista annettuun lakiin. Muutoksen tausta oli lisääntynyt kansainvälinen yhteistyö ja poliisin rajalliset resurssit. Suomen NATO-jäsenyyden myötä Puolustusvoimien kansainvälisen yhteistyön arvioidaan

lisääntyvän, mikä vaikuttaa myös osaltaan henkilösuojaustehtävien määrään. Joissain tapauksissa vierailevan valtion edustaja käyttää Suomessa omaa ajoneuvoaan. Puolustusvoimaien asiantuntija-arvio tehtävien määrästä on 5-10 kappaletta vuodessa.

Esitetyssä muutoksessa on kyse nimenomaan siitä, että erityistä varovaisuutta noudattaen ja tehtävän sitä edellyttäessä henkilösuojaustehtävässä ja siinä vedettävässä saattueessa voitaisiin poiketa liikennesäännöistä. Esitetty 184 §:n 1 momentin 4 kohdan mahdollisuus poiketa esimerkiksi liikennesäännöistä koskisi saattueessa olevaa muuta kuin Puolustusvoimien ajoneuvoa ja sen kuljettajaa. Tätä voidaan pitää perusteltuna henkilösuojaustehtävän tarkoitus huomioiden, eli suojattavan henkilön suojaaminen.

Esitetyillä tieliikennelain 184 §:n 4 kohdan esitetty muutos on olennaisesti riippuvainen myös tieliikennelain 10 §:n muutosesityksestä. Puolustusministeriö katsoo, että ainoastaan oikeus poiketa ei riitä henkilösuojaustehtävissä, vaan olennaista olisi myös muilla tienkäyttäjillä tulisi olla velvollisuus väistää saattuetta.

Esitetyllä tieliikennelain 10 §:n muutoksella olisi myös olennainen merkitys vastuun jakautumisen kannalta. Jos edellä mainitussa säännöksessä ei mainittaisi Puolustusvoimien ajoneuvon vetämää saattuetta, olisi liikennesäännöistä poikkeaminen kokonaisuudessaan Puolustusvoimien virkamiehen vastuulla.

Puolustusvoimien henkilösuojaustehtävissä on lain edellyttämä yhteistyövelvoite poliisin kanssa. Yhteistyö on koko lainsäädännön voimassaolon ajan toiminut erittäin hyvin. Jo Puolustusvoimien henkilösuojaustehtävistä säädettäessä sisäministeriö ja sen hallinnonalan viranomaiset katsoivat tehtävistä säätämisen tarpeelliseksi eikä sitä vastustettu. Myöskään nyt käsiteltävänä olevan hallituksen esityksen lausuntokierroksella sisäministeriö ei nähnyt esitettyjä muutoksia ongelmallisina ja lausunnon liitteenä olevassa sisäministeriön poliisiosaston lausunnossa muutosta pidettiin perusteltuna.

Saattuetta edellyttävistä Puolustusvoimien henkilösuojaustehtävistä ollaan aina yhteydessä poliisiin etukäteen ja poliisin suorittama saattueen veto on aina ensisijainen. Poliisi on pystynyt vetämään saattueen vuositasolla noin viisi kertaa, mutta Puolustusvoimien tarve on ollut suurempi. Lisäksi jo sovittujen saattueiden vedon yhteydessä poliisi on saattanut joutua priorisoimaan omia tehtäviään saattueen vedon ohitse. Priorisointiin vaikuttavat myös poliisin rajalliset resurssit.

Yleisesti poliisin mahdollisuuksiin suorittaa tehtäviä toiselle viranomaiselle vaikuttaa myös yleinen turvallisuustilanne ja sen muutokset, jolloin Puolustusvoimille tulisi olla mahdollisuus suorittaa tehtäviä myös itse.

Yleinen viranomaisen vetämän saattueen väistämisvelvollisuus parantaisi osaltaan myös liikenneturvallisuutta, sillä muut tienkäyttäjät eivät välttämättä pysty erottamaan väistämisvelvollisuuden alaisia viranomaisia toisistaan.

Edellä sanotun perusteella puolustusministeriö ei kannata Puolustusvoimien saattueen poistamista esitetystä tieliikennelain 10 §:n muutoksesta.

Liikenne- ja viestintävaliokunta esitti lisäksi kysymyksen liittyen saattueen vetämisen koulutukseen.

Henkilösuojaustehtävissä edellytettävästä koulutuksesta säädetään turvamiehen koulutuksesta, turvaamistehtävän johtajan erityisistä kelpoisuusvaatimuksista, turvamiehen virkamerkistä ja voimakeinojen käytön valvonnasta annetussa puolustusministeriön asetuksessa (287/2017). Tällä hetkellä asetuksessa ei ole erityisiä vaatimuksia ajoneuvon käytölle, mutta säännösten voimaantulon myötä asetusta muutetaan sen mukaisesti.

Puolustusvoimien henkilösuojaustehtäviä suorittavat turvamiehet käyvät jo nykyisellään Poliisiammattikorkeakoulun järjestämässä ajoneuvojen käsittelykoulutuksessa, ja turvamiehille järjestetään myös ajoneuvojen käsittelyn ylläpitokoulutusta Poliisiammattikorkeakoulussa. Tämän lisäksi turvamiehet käyvät myös Puolustusvoimien hälytysajoneuvokoulutuksen.

Liikenteenohjaaja

Poliisihallitus esittää lausunnossaan, että ajoneuvotarkastaja mainittaisiin tieliikennelain 65 §:n liikenteenohjaajissa, jolloin hän voisi tuolla toimivaltuudellaan valita muun liikenteen joukosta Puolustusvoimien ajoneuvon liikenne- ja työturvallisemmin.

Puolustusministeriö pitää esitystä kannatettavana. Puolustusministeriö esittää, että tieliikennelain 65 §:n 1 momenttia muutettaisiin seuraavasti:

Poliisi ja pelastusviranomainen ohjaavat liikennettä liikenteen turvallisuuden ja sujuvuuden varmistamiseksi sekä yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi. Lautta-aluksella tieliikennettä ohjaa aluksen päällikkö sekä lossilla ja railolossilla lossinkuljettaja. Puolustusvoimien harjoitusten aikana liikennettä ohjaa sotilas. *Ajoneuvotarkastaja toimii liikenteenohjaajana sotilasajoneuvolaissa (/) säädetyssä valvontatarkastuksessa*. Rajavartiomies toimii liikenteenohjaajana rajavartiolaissa (578/2005) säädetyissä tehtävissä ja tullimies tullilaissa (304/2016) säädetyissä tehtävissä.

Puolustusministeriö haluaa korostaa lisäksi, että valvontatarkastuksia tehtäisiin pääsääntöisesti Puolustusvoimien hallinnassa olevien alueiden välittömässä läheisyydessä pyrkien välttämään runsaasti liikennöityjä teitä. Kuten poliisi hallitus on lausunnossaan todennut, yleisellä tiellä järjestettävistä valvontatarkastuksista ollaan yhteydessä alueen poliisin kenttäjohtajaan ja tarvittaessa järjestelyistä sovitaan yhteistyössä poliisin kanssa.

3. Voimaantulo

Liikenne- ja viestintäministeriö esittää lausunnossaan, että sotilasajoneuvolain voimaatulo olisi sovitettava yhteen eduskuntaan käsiteltäväksi tulevan ajoneuvolain muuttamista koskevan hallituksen esityksen kanssa.

Puolustusministeriö kannattaa liikenne- ja viestintäministeriön esittämää näkemystä